

Ajla Brutus

Aleja lipa 51/6 Novo Sarajevo

71 000 Sarajevo

tel. 033/ 64 55 90 mob. 061/ 26 26 79

e - mail: ajlahadziahmetovic-brutus@hotmail.com

Pedagog u Javnoj ustanovi Osnovnoj školi „Prača“ u Prači

Bosansko – podrinjski kanton Goražde

Općina Pale - Prača

**PROVEDBA INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA
U OSNOVNIM ŠKOLAMA NA PODRUČJU
BOSANSKO - PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE**

Sarajevo, april 2011. godine

S A D R Ź A J

I UVOD	3
II INKLUZIVNA PRAKSA U OSNOVNIM ŠKOLAMA NA PODRUČJU BOSANSKO - PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE	4
1. Pozitivne strane inkluzivne prakse u osnovnim školama na području Bosansko - podrinjskog kantona Goražde	4
2. Prepreke ostvarivanju kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja u osnovnim školama na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde	5
3. Preporuke za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u osnovnim školama na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde	5
LITERATURA	6

I UVOD

Inkluzivnim obrazovanjem nastoje se zadovoljiti potrebe sve djece, s posebnim fokusom na onu djecu koja su najviše izložena marginalizaciji i isključivanju. Princip inkluzivnog obrazovanja usvojen je na Svjetskoj konferenciji o obrazovanju učenika s posebnim potrebama u Salamanci (UNESCO, 1994.), te je ponovljen na Svjetskom forumu o obrazovanju održanom u Dakaru (2000. g.). Inkluzivno obrazovanje znači da "... škole trebaju prihvatiti svu djecu bez obzira na njihove fizičke, intelektualne, socijalne, emocionalne, jezičke ili druge osobine. Ovo se naročito odnosi na djecu sa onesposobljenjima ili nadarenu djecu, djecu koja žive na ulici i djecu koja rade, djecu iz udaljenih ili nomadskih populacija, djecu koja pripadaju jezičkim, etničkim ili kulturnim manjinama, kao i djecu iz drugih ugroženih ili marginaliziranih područja ili kategorija." (Izjava iz Salamance i Okvir za rad u obrazovanju učenika sa posebnim potrebama, stav 3.).

Inkluzivno obrazovanje je proces zadovoljavanja i odgovaranja na različite potrebe sve djece putem povećanja učešća i smanjenja isključenosti. Njime se podrazumijevaju i drugi procesi pored same integracije. Kao takav, on uključuje promjene i modifikacije sadržaja, pristupa, struktura i strategija sa zajedničkim ciljem osiguranja kvalitetnog obrazovanja za svu djecu. Inkluzivnim obrazovanjem se nastoje naći načini za transformaciju obrazovnih sustava kako bi se odgovorilo na široku lepezu potreba učenika. Cilj takvog obrazovanja je da se nastavnici i učenici mogu osjećati prijatno u svojoj različitosti i da na nju mogu gledati kao na pozitivan izazov, a ne kao na problem. Pored toga, koncept inkluzije odnosno uključenosti temelji se na pravima i podrazumijeva trajno uklanjanje svih prepreka koje se tiču učešća sve djece u obrazovanju, stvaranju i komunikaciji u okviru sustava nastave/obrazovanja, škole, obitelji i zajednice. Prema tome, inkluzija uključuje sistematično povećanje učešća, te se odnosi na sve dijelove društva kao što su sustav obitelji, škole i zajednice. Na suprotnom kraju od uključenosti nalazi se isključenost i proteže se od isključenosti djece iz obrazovnih sustava do pasivne uključenosti, stigmatizacije, segregacije, zloupotrebe i omalovažavanja djece. Mada su u fokusu inkluzije djeca sa posebnim potrebama i marginalizirane grupe kao npr. djeca sa razvojnim, kognitivnim poteškoćama, poteškoćama u ponašanju, djeca sa oštećenim vidom ili sluhom, sa hroničnim bolestima, epilepsijom, odgojno zapuštena djeca, djeca sa PTSP, djeca koja odrastaju u lošim socio – ekonomskim uvjetima, djeca bez roditeljskog staranja, nadarena djeca, procesom inkluzije povećava se i efikasnost škola u odgovaranju na različite posebne potrebe i interese ove djece. Pojava posebnih potreba može se manifestirati na različite načine i u različitim oblastima kao što su: kognicija, motorika, percepcija, govor, emocije i ponašanje. Neovisno od vrste i područja na koje se pojedine potrebe odnose, sve potrebe zahtijevaju primjenu posebnih pristupa obrazovanju kojima se povećava djetetova funkcionalnost, učešće, razvoj i sreća, primjenu adekvatnih obrazovnih i nastavnih sredstava i pribora, te profesionalni kadar koji može ponuditi punu podršku djeci, njihovim roditeljima i nastavnicima. U samom temelju inkluzivnog obrazovanja je ljudsko pravo na obrazovanje i pravo djece da ne budu izložena diskriminaciji. Logična posljedica ovih prava je da sva djeca imaju pravo da dobiju onu vrstu obrazovanja koja ih neće diskriminirati na osnovu onesposobljenja, spola, sposobnosti. Međutim, u Bosni i Hercegovini (kao i u mnogim drugim zemljama svijeta), prisutne su brojne prepreke efikasnom inkluzivnom obrazovanju, među kojima su socio – ekonomski faktori koji djecu izlažu riziku isključivanja, sadržaj Nastavnog plana i programa, negativni stavovi prema različitostima, školsko okruženje, fragmentirani razvoj ljudskih resursa.

II INKLUZIVNA PRAKSA U OSNOVNIM ŠKOLAMA NA PODRUČJU BOSANSKO - PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE

Kategorija djece koja je na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde najviše marginalizirana jesu djeca sa teškoćama u razvoju, pa je neophodno osvrnuti se na utvrđivanje i sagledavanje prepreka, problema i prakse inkluzivnog obrazovanja ove kategorije djece.

Ministarstvo za obrazovanje Bosansko – podrinjskog kantona usvojilo je veći broj politika u cilju osiguranja pristupa i pohađanja kvalitetnog osnovnog obrazovanja za djecu sa teškoćama u razvoju. Međutim, provođenje ovih politika u praksi usložnjeno je manjkom finansijskih izdvajanja, manjkom ljudskih kapaciteta za implementaciju navedenih politika, kao i zidom nerazumijevanja i predrasuda prema djeci sa teškoćama u razvoju. Sve to dovodi do toga da se propisane usluge samo djelimično pružaju, čime se onemogućava uključivanje djece sa teškoćama u razvoju u redovno obrazovanje.

U školama sa područja BPK-a Goražde inkluzija se provodi na osnovu Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine BPK-a Goražde“ broj:5/04 i 6/09), te na osnovu Pravilnika o odgoju i obrazovanju djece s posebnim obrazovnim potrebama u osnovnim i srednjim školama („Službene novine BPK-a Goražde“ broj:16/04).

1. Pozitivne strane inkluzivne prakse u osnovnim školama na području Bosansko - podrinjskog kantona Goražde

Analizirajući svakodnevnu inkluzivnu praksu u osnovnim školama na području Bosansko - podrinjskog kantona Goražde, evidentne su sljedeće pozitivne strane inkluzivne prakse:

- Uključivanje djece sa posebnim potrebama u redovni sistem obrazovanja radi integracije djece, stvaranja jednakih uslova za svu djecu, uključivanja djece u funkcionisanje i tokove škole, psihološkog efekta s akcentom na dijete i porodicu, razbijanja predrasuda i sl.
- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko - podrinjskog kantona Goražde smatra da obzirom da je pojam inkluzije i inkluzija kao praksa bila relativno nepoznata u obrazovanom procesu, te kako su ovo tek začeci uključivanja djece u redovnu školu na ovakav način, do danas su stvoreni osnovni uslovi za provođenje inkluzije sa tendencijom stalnog napredovanja u smislu podrške školama (finansijske, tehničke i stručne) u ovom veoma važnom procesu.
- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport BPK-a Goražde je stvorilo osnove pretpostavke za uvođenje inkluzije u osnovne škole. Uloga Ministarstva je velika, u smislu podrške školama (finansijske, tehničke i stručne), ali je za uspješnu realizaciju u školama najvažnija uloga nastavnika prije svega, a zatim i ostalih aktera u školi (osoblje, učenici, rukovodstvo) na stvaranju klime općeprihvaćenosti djece sa smetnjama u učionici. Također je doprinijelo provođenju inkluzije kroz edukacije i stručna usavršavanja nastavnika, zatim kroz nabavku stručne literature, te kroz konkretne vidove pomoći (nabavka specijalne stolice) i sl.

2. Prepreke ostvarivanju kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja u osnovnim školama na području Bosansko – podrinjskog kantona

- Ulaganje u infrastrukturu i opremu, te edukaciju
- Finansijska situacija i objektivni razlozi
- Neadekvatan stručni kadar
- Nerazvijen sveobuhvatan socio - obrazovni sistem
- Stavovi, predrasude i stereotipije nastavnika, učenika i roditelja
- Ne postoje podzakonski akti koji bliže propisuju uvjete u pogledu prostora, opreme, udžbenika i nastavnih sredstava za ostvarivanje planova i programa u redovnim osnovnim školama za učenike sa teškoćama u razvoju
- Neusaglašenost pedagoške dokumentacije koja se odnosi na napredovanje i uspjeh učenika s teškoćama u razvoju
- Nedostaje valjana identifikacija, razvrstavanje i rani tretman djece sa teškoćama u razvoju
- Indeks inkluzivnosti (planiranje, organiziranje nastave, ocjenjivanje znanja učenika, atmosfera u razredu, vannastavne aktivnosti, edukacija i stručno usavršavanje nastavnika, stručni tim, raspoloživa nastavna sredstva i pomagala) nije na zadovoljavajućem nivou

3. Preporuke za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u osnovnim školama na području Bosansko – podrinjskog kantona

- Stalna individualna edukacija
- Stvaranje optimalne prijateljske klime u školi
- Potpuna integracija djece
- Posebno prilagođeni planovi rada sa djecom (Individualni edukativni program rada)
- Utvrditi Indeks inkluzivnosti osnovnih škola na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde

L I T E R A T U R A

1. Biondić, Ivan (1993): Integrativna pedagogija – Odgoj djece s posebnim potrebama, Zagreb, Školske novine;
2. Bećirović, Senad (2003): Determinante inkluzivne edukacije, Zbornik: Inkluzija u školstvu Bosne i Hercegovine, TEPT – Teacher Education and Professional Development i Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu;
3. Bevanda, Mladen (2003): Od izopćenja i anatemiziranja do inkluzije – osvrt na povijesni pregled razvoja specijalnog školstva, Zbornik: Inkluzija u školstvu Bosne i Hercegovine, TEPT – Teacher Education and Professional Development i Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu;
4. Grupa autora, Priručnik za inkluzivnu nastavu, Sarajevo, Humanitarna organizacija „DUGA“;
5. Grupa autora (2006): Vodič kroz inkluziju u obrazovanju, Sarajevo, Društvo ujedinjenih građanskih akcija „DUGA“;
6. Pedagoški standardi (2007): „Službene novine Bosansko – podrinjskog kantona Goražde“ broj 5/03, 5/04, 6/09;
7. Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju (2009): „Službene novine Bosansko–podrinjskog kantona Goražde“ broj 6/09;